

Ismételjünk!

1. Az érvelő szöveg

- Olvasd el figyelmesen Pilinszky János írását! Olvasd fel a kulcsszókat a szövegből!
- Kapcsold össze a megadott kifejezéseket a szöveg megfelelő részeivel!
- Állapítsd meg, hogy milyen stílusrétegbe tartozik a szöveg! Bizonyítsd a véleményedet!

Hogyan olvassuk a Szentírást?

Ha egy előadóművész elmond vagy egy költő lefordít egy verset, szükségszerűen értelmezni kényszerül.

Ez jutott eszembe, amikor eltűnődtem azon: hogyan olvasom a Szentírást. Be kell vallanom, hogy nem értelmeztem. Hát akkor hogyan? Úgy, ahogy a csillagos égboltot nézem, egy fa koronáját, vagy a tenger szívverését.

Nem értelmezve, hanem szemlélődve. Szemlélődő szerzetes módjára csak így tudom a csodálatosan gazdag és összetett mondatokat valóban befogadni és „megérteni”.

„Boldogok, akik sírnak” – mondotta Jézus. Ha ezt a mondatot akár a legnyitottabb módon értelmezni vagy magyarázni kezdem, menthetetlenül elsikkasztom belőle azt, amiért Jézus a hegyen kimondta és örökre ránk testálta e szavakat.

A nagy igazságok körvonalazhatatlanok, beláthatatlanok, s egyedül a szemlélődés alázatában melengetnek, melegítenek. Hát melegedjünk! Vagy hunyjuk le a szemünket és sírjunk. Sírjunk bátran. Egyetlen könnycsepp meghaladja a legtudósabb értelmezést.

(Pilinszky János)

- Adj többféle címet a szövegnek!

bevezetés

tétel

a tétel
kifejtése

bizonyítás

cáfolat

befejezés

2. Szónoki beszéd

a) Írjatok egy rövid, 3-5 perces beszédet az alábbi témák egyikéből! A beszéd a diákparlamenten hangzik el.

- Fontos az önkéntes munka
- Továbbtanulás: itthon vagy külföldön?
- Tanulási nehézségek

b) Egyikőtök adja elő a beszédet!

c) Az elhangzott beszédhez egy másik páros tagja készítsen egy rövid hozzászólást!

3. Vita a Z-generációról

a) Olvassátok el az alábbi rövid hírrészletet!

2015. május 6-án rendezték meg a „Célkeresztben a Z-generáció*” konferenciát, ahol sok minden kiderült a fiatalokról. „*The me me me generation: az éntelt generáció*” – így kezdte Sas István a prezentációját. A neves szakértő előadásából kiderült, hogy az általa nárcisztikus és selfie-generációnak hívott fiatalok végletekig vágynak az elismerésre, óriási a szeretethiányuk, és egyáltalán nem lehet őket befolyásolni. A szakember szerint teljesen másképp kell a Z-generációt megszólítani, mert ők szórakozást és élményt várnak, szeretik, ha részesei lehetnek a folyamatoknak, és megszállottan vágynak az elismerésre! Sas szerint nagyon fontos azt figyelembe venni, hogy egyik korábbi generáció sem volt akkora tehertételnek kitéve, mint a Z: egyszerre rengeteg információt kell feldolgozniuk, többféle személyiséget kell kialakítaniuk és kezelniük a cybertérben, mindamellet el kell viselniük a közösségi magány jelenlétét a mindennapjaikban.

(A *Prím Online* 2015. május 8-i cikke alapján)

b) Rendeztetek vitát a szöveg alapján! Legyenek olyan tanulók, akik a szöveg állítása mellett, illetve akik ellene érvelnek!

* Z-generáció: tagjai 1995 és 2012 között születtek.

4. Kérdések nyelvi témákkal kapcsolatban → Dobj egy kérdést!

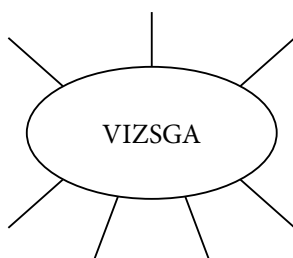
Tegyetek fel olyan kérdéseket egymásnak a következő témakörökkel kapcsolatban, amelyekre ti is tudtok válaszolni! Társaitok válaszoljanak a kérdésekre!

- retorika, bizonyítás, cáfolat, a beszéd részei, a szónok feladatai, alkalmi beszéd, bemutató beszéd, törvényszéki beszéd
- nemzeti nyelv, köznyelv, regionális köznyelv, irodalmi nyelv, csoportnyelv, szaknyelv, ifjúsági nyelv, hobbinyelv, családi nyelvváltozat, argó, szleng, nyelvjárás
- szakszó, alaki tájszó, valódi tájszó, jelentésbeli tájszó
- előadás, értekezés, hozzászólás, felszólalás
- kevertnyelvűség, kettősnyelvűség, kétnyelvűség
- nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés

Vizsgára készülünk

1. Vizsgatapasztalatok → Indián beszélgetés

- Osszátok meg egymással eddigi vizsgatapasztalataitokat!
- Készítsetek az elhangzottak alapján egy pókhálóábrát a vizsgáról!

2. Érettségizünk

- Válassz egy érettségi vizsgatárgyat, és készülj fel az érettségi követelmények bemutatására!
- Beszélgétek meg, hogy milyen készülési terv mellett lehet a kiválasztott tárgy követelményeit teljesíteni!

3. Tanulási tippek → Gyors cipő

Adjatok tanácsokat a hatékony tanuláshoz! Minden csoport írjon tanácsokat, majd az egy-egy témakörhöz írtakat mindig más csoport ismertesse a többiekkel! Az ötleteket írhatjátok tapasztalatból, a tankönyvi leckéből, de az interneten is kereshettek tanácsokat.

A tanulás
körülményei

Időbeosztás

Jegyzetelés

Írásbeli vizsga

Szóbeli vizsga

4. Próbavizsga

- Válassz az alábbi feladatok közül egyet és oldd meg!
- Az azonos feladatot választók beszéljék meg tapasztalataikat a feladat megoldásával kapcsolatban!

A)

Magyar nyelv és irodalom

Érvelés

Olvassa el figyelmesen Kölcsey Ferenc alábbi gondolatát! Foglaljon állást, mennyiben tekinti érvényesnek az intelmet napjainkban is! Érvelésében hivatkozzon legalább három, különböző irodalmi alkotásra!

„A bölcsesség legnagyobb mestere az élet; azonban gyakran felkeresd a rég elhúnytakat is, kik tanulások, vizsgálatok s tapasztalatok által gyűjtött kincseiket a maradék számára könyveikbe letették. De jusson eszedbe: a könyvek száma végetlen, a te éveid pedig végesek, s óráidat s napjaidat oly sok egyéb foglalatosság kívánja magának. Mint az üres beszédű társalkodót, úgy kerül a tartalmatlan könyveket. [...] Célt és véget nem tudó olvasás rest életnek vagy következménye, vagy szerzője: nyavalya az, mely a való élet gyökereit elrágja...”

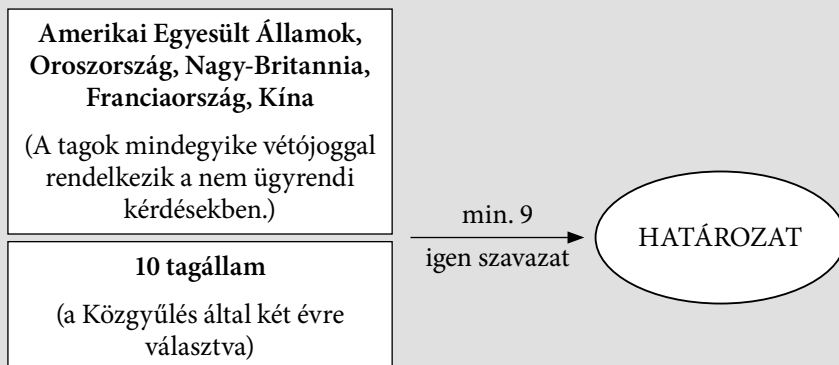
Forrás: Kölcsey Ferenc: Összes költeményei.
Nemzeti hagyományok. Parainesis. Osiris, 2008. 220.

(A 2013-as októberi középszintű magyar nyelv és irodalom írásbeli érettségi vizsga feladatlapja alapján.)

B) Történelem

**14. A feladat az Egyesült Nemzetek Szervezetével kapcsolatos.
(rövid)**

Mutassa be a forrás és ismeretei segítségével az ENSZ Biztonsági Tanácsának és Közgyűlésének működését! Ismertesse az ENSZ megalapításának elsődleges célját!

(A 2012-es májusi középszintű történelem írásbeli érettségi vizsga feladatlapja alapján.)

5. Feleletterv

Foglald össze egy gondolattérképben a vizsgára készülés, valamint a szóbeli és az írásbeli vizsga legfőbb tudnivalóit!

A nyelv és az ember

1. Melyik a fontosabb? → Érvpingpong

- a) Vizsgáljátok meg mindennapi tapasztalataitok alapján, hogy melyik a fontosabb az emberek életében! Érveljetek mindkét oldal fontossága mellett!
- a nyelv és a beszéd
 - a nyelv és a társadalom
 - a nyelv és a gondolkodás
 - a nyelv és a cselekvés
- b) Foglaljátok össze a vita tapasztalatai alapján, hogy mi a kapcsolatuk a fogalmaknak, és miért fontosak az ember számára!

2. Ugyanaz másképpen

- a) Olvasd el az alábbi szövegrészletet! Írj a szöveg alapján egy kulcsszavas vázlatot!
- b) Foglaljátok össze a következő szöveg tartalmát más-más ember nevében! Szóaltassátok meg a következő személyeket!
- külföldi állampolgárságú, ám magyarul tudó cégvezető nő/férfi
 - filozófus
 - jó tanuló fiú
 - jó tanuló lány
 - rossz tanuló fiú
 - rossz tanuló lány
 - optimista ember
 - pesszimista ember

A kritikai gondolkodás készsége

A disputa legfontosabb technikája a kritikai gondolkodás készsége. Ez a gondolatok és érvek felismerését, megfogalmazását, tisztázását és igazolását jelenti. A vitázó kritikai gondolkodása, akár a sebész szikéje, segít „felboncolni” a témát, valamint világos, jól felépített, jól szerkesztett érvrendszert összeállítani.

A kritikai gondolkodás sok esetben kulcsfontosságú a vitában. Amikor először meglátod a vitatémát, kritikusan kell gondolkoznod ahhoz, hogy a további tanulmányozás érdekében a témát összetevőire bontsd. Más szóval, ha a tételmondat: „A halálbüntetés indokolt”, akkor a jó kritikai gondolkodási készséggel bíró vitázó azonnal látja, foglalkoznia kell mind a halálbüntetés morális kérdésével, mind pedig azzal, hogy a halálbüntetés hasznos eszköz-e a bűnözés megelőzésében. A kritikai gondolkodás ugyanakkor elengedhetetlen egy jól megszerkesztett érvrendszer felépítéséhez. Látni kell az elvont eszmék és a valóságos élet közti logikai összefüggéseket. Kritikai gondolkodással követni tudod az ellenfél érvrendszerében az elemzés logikus folyamatát, valamint észreveszed, ha érvei nincsenek alátámasztva.

A kritikai gondolkodás a jó vita sarokköve, de nagyon nehéz tanítani vagy akár elmagyarázni. Senkit sem lehet erre a készségre előadásokon megtanítani, a tanulás egyetlen útja a gyakorlás. Érveket kell felhozni, és meg kell hallgatni az ellenfél válaszát. Nem tudjuk eléggé hangsúlyozni: a vitázónak hibákat kell elkövetnie, és az oktatónak hagynia kell őt hibázni. Olyan ez, mint az idegennyelv-tanulás, ha nem nyitod ki a szád, és nem kockáztatod meg, hogy hibásan mondasz valamit, sohasem fogod megtanulni a nyelvet. Fontos, hogy a tanulók ne féljenek elmondani gondolataikat. Ha már egyszer kimondták őket, akkor meg is lehet beszélni. Ismételten: a kritikai gondolkodás szintjének eléréséhez természetesen és nyugodtan kell gondolataidat elmondanod akár egy osztály előtt is.

(A Nyitott Társadalom Intézet *Karl Popper Disputa* kézikönyve alapján.
<http://sophia.btk.pte.hu/disputa/egyebek/kezi/kezikonyv.html>)

3. Emberi tényezők

Folytassátok a felsorolást olyan külső és belső tényezők megnevezésével, amelyek hatnak az emberek nyelvhasználatára!

Külső tényezők: lakóhely, iskolázottság, _____

Belső tényezők: nem, hangulat, _____

4. Élőkép alkotása

- a) Válasszatok az alábbi helyszínek és szereplők közül, és alkossatok egy élőképet!
b) Szóltassátok meg az élőkép szereplőit úgy, hogy a táblázatban megadott szándék és hatás érvényesüljön!

Helyszín	Szereplők	Illokúciós szándék	Perlokúciós hatás
közlekedési eszköz (vonat, busz stb.)	kalauz	kérés	
	utas		zavarás
iskola	tanár	figyelmeztetés	
	diák		sürgetés
otthon	anya	felhívás	
	gyerek		bántás
áruház	vevő	megállapítás	
	eladó		bírálat

5. Együttműködve

Olvasd el az alábbi párbeszédet! Nevezd meg, milyen együttműködési szabályokat sértettek meg a beszélők!

A)

- Kérem, van narancs?
- Narancs? A narancs a legegészségesebb gyümölcs ilyen télvíz idején.

Csak az a baj, hogy nálunk nem terem. Ezért be kell hozni, s így nem mindig a legjobb minőség kerül a boltokba. Mert tudja, én voltam délen, ahol terem a narancs, s ott nem ilyen íze van. Az egészen más, az édes, lédús, még az illata is más. Itt kezelik mindenféle vegyszerrel. Ja, narancsot kért, az most nincs.

B)

- Gyerekek, ki jön a mai előadásra?
 - Miről lesz szó, tanár úr?
 - Az 1848-as szabadságharcról.
 - És kik lesznek ott?
 - Természetesen Petőfi, Arany, Táncsics, és lehet, hogy Jókai is eljön.
-

C)

- Mondana néhány szót a fiamról?
 - Természetesen. Milyen szép kalapja van. Hol vette?
 - Budapesten. De talán a fiamról néhány szót, ha mondana.
 - Igen, igen. Mikor is vette ezt a kalapot?
-

6. Udvariasan

Olvasd el az alábbi csetszöveget! Fogalmazd meg, hogy a csetelők közül ki és milyen udvariassági szabályt sértett meg!

Hali, nem írtal ☹

He, miért írtam volna, annyi dolgom vna, meg különben is most fut az a projekt, meg mit is akarsz megint?

Ja, csak ígérted, hogy megírod, hogy mikor van az a buli.

Mi???? Buli, na, ne máááááár, csak nem buliba akarsz menni? Ne röhögtes, még ha én mennék, az más, de teee? Jaj, gyerek vagy még. Na csá

7. Feleletterv → Piac

Gyűjtsetek egymástól információkat, majd írjatok összefoglaló vázlatot a tankönyv alapján a nyelv és a kommunikáció, a nyelv és a társadalom, a nyelv és a gondolkodás, a nyelv és a cselekvés kölcsönös kapcsolatáról!

A társalgás

1. Feladatküldés

- Dolgozzatok csoportban! Találjatok ki egy eljátszandó kommunikációs helyzetet a másik csoport számára, majd adjátok tovább a feladatot!
- Játsszátok el a helyzetet! Értékeljétek a beszédpartnerek viselkedését és társalgását!

2. Dicséret és tanács

Fogalmazzatok egymásnak bókákat és tanácsokat azzal kapcsolatban, hogy ki hogyan szokott a társaival beszélgetni! Folytassátok a következő mondatokat!

Dicsérem azt, hogy ... _____

Tanácsolom azt, hogy ... _____

3. Irodalmi párbeszéd

- Elemezzétek az irodalmi párbeszédet! Fogalmazzátok meg, hogy mi jellemzi a partnerek beszédfordulóit!
- Mondjatok példákat a párbeszédből a különféle funkciójú megnyilatkozásokra!
- Keressetek deiktikus elemeket a szövegben! Értelmezzétek, hogy mire vonatkoznak!

A padra borultak, úgy pukkadoztak férjeiken, hangosan persze nem mertek nevetni, s ez a mesterségesen visszafojtott harsogó jókedv még szikrázóbbá, még feszültebbé tette az osztály levegőjét, olyan volt, mintha hirtelen valamennyien berúgtak volna. Rideg, aki közvetlenül mögötte ült, azt tördelte: az ő férjének csak feje van, és csakugyan, a falon függő reprodukció Michelangelo Dávidjának csak a fejét mutatta, ezen igazán

rosszul lehetett lenni a nevetéstől, ezen a végzetes pechen, hogy valakinek a férje bevégződik a nyakánál. De mihelyt Szabó kikereste a neki jutott férjet, azonnal vége lett az elragadtatásának; amilyen mulatságosnak érezte volna, ha egy üres terrárium másnak jut férjül, annyira sértette Ginát. Tiltakozott is azonnal, felállt, azt mondta, adjanak neki más férjet, neki az üres terrárium nem kell, ő nem játszik ilyen hülyeséget. – Nem lehet – suttogta Szabó, egyáltalán nem haragosan, inkább magyarázatképpen –, tilos válogatni vagy csereberélni, ez a játékszabály. Te vagy a húszas, ez jutott rád. Hiába. – Törvény – suttogta Mari. Törvény, ugyan! Gina vállat vont. Azt felelte, ez nem törvény, ez ostobaság. Így nem vesz részt a játékban, ha nem kaphat más férjet, ő kiáll. – Dehogy állsz ki – suttogta megint Szabó. – Hát hiszen nem lehet. Mindenki férjhez megy, ez itt így szokás. Tán nekem jobb jutott? Friedrich August Quenstedt. Azt se tudom, kicsoda. – Nem kell a terrárium – mondta Gina. – Nem játszom. Nem értitek? – Ejnye – rázta a fejét Kis Mari –, mit komédiázol? Ez az egyik fő tradíció, mióta Horn Mici férjhez ment, és igazán mulatságos. Ha terrárium, hát terrárium. A terrárium már nem is ember? Még ilyen lányt nem is láttam, mint te. Kis Mari csak suttoghatott, már csak ezért se lehetett se kioktató, sem éles a hangja. Ginát mégis indokolatlanul felmérgecskésítette. Hát ha nem látott még egy ilyen lányt, mint ő, majd látnak valamennyien. Indulatos gyerek volt, Marszell sokat korholta emiatt. Az ellenkezés most is úgy hatott rá, hogy nem gondolta meg, mit beszél. – Nem vállalok semmit, és nem veszek részt semmiben, és nem érdekelnek a ti hülye szokásaitok. Nekem igazi férfi udvarol!

(Szabó Magda: *Abigél* – részlet)

4. Irodalmi jelenet

- Játsszatok el egy jelenetet az egyik irodalmi olvasmányotokból! Vegyétek fel videóra!
- Nézzétek meg a jelenetet hang nélkül! Elemezzétek a szereplők nem nyelvi jeleit!
- Nézzétek meg ismét a jelenetet hanggal! Jellemezzétek, hogyan használják a szereplők a beszéd hangzó eszközeit!

5. Filmszereplők kommunikációja → Az utolsó szó jogán

- a) Gyűjtsétek össze egy listában, hogy mit lehet megfigyelni egy filmrészletben a szereplők kommunikációjáról! Majd válasszatok ki egy-egy megfigyelési szempontot!
- b) Nézzetek meg egy olyan filmrészletet, amelyben a szereplők egymással beszélgetnek! Majd elemezzétek közösen a társalgást a választott megfigyelési szempontok alapján!

6. Technikai eszközök hatása az emberek kommunikációjára → Egyetértésjáték

Vitassátok meg párokban, hogyan befolyásolják a modern technikai eszközök az emberek kommunikációját! Mi az előnyük, és mi a hátrányuk? Egyeztetek meg a közös véleményben!

7. Lejegyzés

Vegyétek fel például mobiltelefon segítségével, hogyan beszélgettek barátaitokkal! Majd jegyezzétek le szó szerint, hogy mit mondtok a felvételen! Jellemezzétek a beszédet!

8. Feleletterv

- a) Készítsetek fogalomtérképet a leckében kiemelt fogalmakból!
- b) BeszéljeteK egy-egy percig a társalgás jellemzőiről összefüggően a fogalomtérkép segítségével!

A kommunikáció zavarai

1. Zavard őket! 😊👥

Két tanuló kezdjen el valamiről beszélgetni. Közben egy társuk igyekezzen különböző módon (nevelteti őket, viccet mesél nekik, zajong stb.) megzavarni őket! A játék után a beszélgetők számoljanak be tapasztalataikról!

2. Pletyka ✍️

a) Olvasd el Mikszáth Kálmán novellájának alábbi részletét!

Nem ültetik, mégis megterem; nincsen sem apja, sem anyja, mégis legszélesebb az atyafisága: nem hívják meg az estélyekre, névnapokra, bálokra, mégis a legszívesebben látott vendég. Az arisztokrácia csakúgy szereti, mint a nép; otthonos mindenütt, Spanyolországban éppúgy, mint Amerikában. Az emberek szeretnek vele foglalkozni, dédelgetik, ápolgatják; nem csoda aztán, ha olyan gyorsan nő, mint a hógomoly. Néha rásüt a napfény, s mielőtt kárt okozna, elolvad, mint a hógomoly, de gyakrabban nem olvad el, hanem súlyos kővé tömörödik s agyonzúzza azt a tárgyat, amelyik véletlenül eléje akad, éppen mint a hógomoly.

A gyermek, mikor az első marék havat almányi labdává gyúrta kisiny kezeivel, nem gondolja meg, hogy mikor az a labda görgeteggé gyarapszik, legurulhat a hegyoldalról s leterítheti éppen arra menő édesapját.

Aki pedig legelőször gyúrja meg a pletykát semmiből, még kevésbé gondol rá, hogy hát ez az élvezetcikk még sokba kerülhet valakinek.

Ki ügyelne az ilyenekre!...

Csak a testet nem szabad megszúrni, a lelket nem kéri számon senki.

De hát mit is csinálna a sok asszony-néni, ha a kávé mellett csak a vajás kiflit volna szabad mártogatni a kávéba, embertársaikat pedig agyon kellene hallgatniok, és nem volna szabad szintén bemártogatni egy kis pletyka-szószba; hiszen nem hálnak meg tőle, de még csak a kisujjok sem görbül bele... aztán az embernek mégis csak elmegy mellette az ideje.

Ki vehetné az ilyet rossz néven?...

És ami szabad az egyiknek, szabad a másiknak is, amit pedig mindnyájan tesznek, az általános szabály, ami pedig általános szabály, az nem lehet hiba; tehát a pletyka nem is hiba.

Néha ugyan történik egy-egy kellemetlen eset, amelynek okául némi szőrszálhasogató, ki minden dolognak szeret elejére járni, a pletykát állítja; de hát én istenem, nem történik-e a legártatlanabb dologból néha a legnagyobb szerencsétlenség! – s kinek jutott eszébe valaha a legártatlanabb dolgot gonosznak mondani?...

Ami szerencsétlenség a pletyka miatt történik, annak a vakeset az oka, és bizonyára semmi más.

(Mikszáth Kálmán: *Pletyka* – részlet)

- b) Készíts egy rövid összefoglaló meghatározást a pletykáról Mikszáth elbeszélése alapján!

- c) Beszéljétek meg, milyen kommunikációs zavar okozhatja a pletykát!

3. Beszélgetnek?!

- a) Figyeljétek meg a képeket! Találjatok ki hozzájuk egy-egy történetet, de olyat, amelyben a kommunikáló felek elbeszélnek egymás mellett, nem értik meg egymást!
- b) Játsszátok el a legjobb történetet!
- c) Beszéljétek meg, miből adódhat a felek között a kommunikációs zavar!

4. Háttal egymásnak

Két tanuló üljön egymásnak háttal, és így beszélgessenek egy, az osztály által meghatározott témáról! Mennyire értik meg egymást? A beszélgető felek számoljanak be, milyen érzés volt így beszélgetniük!